

CİLT 15, SAYI: 8 AĞUSTOS 1987

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

görüŒ

GÖRÜŞ (AYLIK YAYIN) AĞUSTOS - 1987
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

Sahibi ve Sorumlu Yayın Müdürü,
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçkök

Yazı İşleri Müdürü:
Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği
Genel Sekreteri Ertuğrul İhsan Özol

Yayına Hazırlayan:
Nilgün Demirtaş

Görüş Araştırma Grubu:

Bu sayıda:
Ahmet Ertürk
Nilgün Demirtaş
Erol Koç
Cem Payashoğlu
Ayda Alpat

Dergideki yazılar kaynak olarak TÜSİAD GÖRÜŞ"ün belirtilmesi koşuluyla izinsiz kullanılabilir. İmzalı yazılar, yazarların kişisel görüşlerini yansıtmakta olup, dernek görüşü olarak kabul edilemez.

Adres:
Cumhuriyet Cad. Ferah Ap. 233/9-10
Harbiye - İstanbul Tlf: 146 24 12 - 140 12 05

Basıldığı Yer:
İDE AJANS TİC. LTD. ŞTİ.
Tel: 526 54 60

Bu Sayıda,

TÜSİAD'dan Haberler.....	4
Türk Ekonomisi 1987.....	6
Avrupa'da Birliğin Sağlanmasında EFTA'nın Rolü.....	19
ABD'nde Sanayiın Korunması (İki Örnek).....	25
AT'da Kamu İhalelerinin Üyelere Açılması.....	29
Almanya'da İşçilerimiz ve Sorunlar.....	32
Gurbetçi İşçilerin Tasarrufları.....	37

TÜSİAD'dan Haberler

1. 15 Temmuz 1987 tarihinde TÜSİAD Merkezinde, Avrupa Topluluğu'nun Türk kamuoyuna tanıtılması, tam üyelikle ilgili hazırlık çalışmalarına özel sektörün katkısı, çeşitli kesimlerce yürütülen çalışmaların koordinasyonu gibi konuların görüşüldüğü bir toplantı düzenlendi. TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Dinçök ve bazı Yönetim Kurulu üyelerinin hazır bulunduğu toplantıya Devlet Bakanı Ali Bozer, Danışmanı Yıldırım Keskin, DPT Avrupa Topluluğu Daire Başkanı Bilge Cankorel, Hürteşebbüs Konseyi'ni oluşturan kuruluşlardan TİSK Başkanı Halit Narin ve bazı Yönetim Kurulu üyeleri, Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkanı Osman Özbek ile Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu temsilcileri ve İKV temsilcisi katıldılar.

Toplantının başlangıcında Devlet Bakanı Sayın Ali Bozer ile TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Ömer Dinçkök, basın mensuplarına toplantının amacı konusunda açıklamalarda bulundular. Sayın Bozer ve Dinçkök, tam üyelik başvurusundan sonra yapılması gereken hazırlık çalışmalarının önemi-ne işaret ettiler ve izlenecek strateji konusunda görüşlerini belirttiler.

2. TÜSİAD'ın basın danışmanlığına Güneş Yayınları Genel Müdürü, gazeteci Nevzat Ünlü getirildi.

Türk Ekonomisi 1987

1987 yılı Türk ekonomisi tarihinde bir dönüm noktası olacaktır. Serbest piyasa prensiplerinin uygulanmasına dayanan 1980 istikrar tedbirlerinin başarılı sonuçları üzerine Türk Hükümeti 14 Nisan 1987 tarihinde Avrupa Topluluğu'na tam üyelik başvurusunda bulunmuştur. Bu başvuru, Türk ekonomisinin gerçek doğrultusu konusundaki belirsizlikleri ortadan kaldırmıştır. Böylece Türkiye'nin bir batı ülkesi olup olmadığı tartışması kamuoyunda sona ermiş ve Avrupa Topluluğu'nun gelecekteki bir üyesi olmaya hak kazandığı bu suretle tescil edilmiş bulunmaktadır.

Üyeliğin yakın bir gelecekte gerçekleşip gerçekleşmemesi Topluluğa yapılan 1987 başvurusundan daha az önem taşımaktadır; Türkiye esasen 1963'ten beri Topluluğun ortak üyesi statüsüne haiz bulunmaktadır.

Türk ekonomisi son yıllarda, özellikle imalat sanayi sektörlerinde hızlı bir büyüme göstermiştir. Gelecek 10 yıl içinde şu anda ülkemizin güneyinde yürütülen büyük sulama projelerinin tamamlanmasıyla tarımsal üretimin üç katına çıkması beklenmektedir.

Bugün Türk sanayi malları büyük bir çeşitlilik göstermektedir; esasen bu farkedilir mucize kapalı bir ekonomiden açık bir ekonomiye geçişle başarılmıştır. Bugün Türkiye'de imal edilen sınai mal sayısı 2000'den fazladır ve motordan çimento-ya, seramik ve cam ürünlerinden işlenmiş besin maddelerine, makineden kimyevi maddelere kadar uzanan bir çeşitliliği içermektedir. İşgücü maliyeti de Türkiye'ye batıda, özellikle de Ortadoğu piyasalarında önemli bir rekabet gücü sağlamıştır. Fakat yeni politikaların en çarpıcı başarısı, hizmet ve mal ihracatında sağlanan önemli artıştır. İhracat 1980'den 1986 yılına kadar % 156 artarak 2.9 milyar dolardan, 7.5 milyar dolara yükselmiştir.

1986 yılında açılan Mersin Serbest Ticaret Bölgesi'nin ardından 1987 yılında Antalya Serbest Ticaret Bölgesi açılacaktır. Bu bölgelerdeki ticari kolaylıkların yanısıra girişimciler için sağlanan çeşitli imkanlar, döviz kazancının hızlı bir şekilde artmasına yolaçacaktır.

1980'lerde dünya ticaretinin yavaşladığı gözönüne alınırsa, Türkiye'nin ihracat performansı daha dikkate değerdir. Özellikle sanayileşmiş batı ülkelerindeki koruma-

cılık ve durgunluktan kaynaklanan olumsuz koşullara rağmen, Türkiye dinamik bir ticaret politikası oluşturmuş ve Ortadoğu ve Kuzey Afrika pazarlarına girmeyi başarmıştır.

İhracatın toplam hacmindeki artışa ek olarak kompozisyonunda sanayi malları lehine bir değişiklik olmuştur. 1980 yılında sanayi mallarının toplam ihracat içindeki payı % 36 iken, bu pay 1986 yılında % 71'e yükselmiştir.

İhracatı artırma çabalarına ek olarak Türkiye ekonomiyi uluslararası rekabete açmak için, özellikle 1984'ün başından beri ithalat rejimini liberize etmiştir. 1982 ve 1986 yıllarında büyük düşüşler hesaba katılmaz ise Türkiye'nin ithalatı ihracatının artış hızından daha düşük bir oranda da olsa yükselmiştir.

Uzun dönemde ekonominin uluslararası düzeyde rekabetçi olabilmesi, ekonomiye yabancı sermaye akışının teşvik edilmesi ile sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak, finans kesiminde düzenli ve önemli miktarlarda yatırım gerçekleşmişse de aynı şey direkt yatırımlar için doğru değildir. Öte yandan, dış piyasalarda sağlanan başarı

uluslararası alanda kredi alabilirlik gücünün artmasını sağlamıştır. Projeye bağlı borçlanmalar ve ticari krediler, orta dönem ödemeler dengesi destekleme borçları kadar genişlemiştir.

Uygulanan politikaların bir sonucu olarak enflasyon 1980'de % 100'ün üzerindeyken, 1982'de % 27'ye düşmüştür. 1983 ve 1984'de tekrar artma eğilimine giren enflasyon hızı 1985 ve 1986'da düşerek sırası ile % 43.2 ve % 29.6 olmuştur. Bu düşüşe rağmen, geçen yıl dünyada en yüksek kalkınma hızını gerçekleştiren ülkelerden biri olan Türkiye'de enflasyon uluslararası standartların çok üzerindedir.

Reel olarak GSYİH ve GSMH 1986'da sırasıyla % 8.3 ve % 8.0 artmış, ekonominin üç ana sektörü büyük bir gelişme göstermiştir: Tarımda büyüme % 7.4, sanayide % 11.1 ve hizmetlerde % 7.0 olmuştur. Kişi başına düşen gelir 1986'da % 5.4'lük bir büyümeye 1981-85 dönemindeki % 2'lik ortalama artışın üzerine çıkmıştır. Bu durum yüksek gelir esnekliği olan mallara karşı talep baskısının artması anlamına gelmektedir.

GSMH'nın bir oranı olarak 1986'da sabit sermaye yatırımlarında büyük bir artış ol-

muştur. 1985'de % 19.6 olan bu oran, 1986'da % 22.3'e çıkmıştır. Özel kesim sabit sermaye yatırımlarının toplam içindeki payı ise % 42.9 olarak son iki yıl sürekliliği aynı düzeyde kalmıştır. 1986'da sabit sermaye yatırımlarındaki artış konut yatırımlarından kaynaklanmıştır. GSMH içinde konut yatırımlarının payı 1985'de % 2.68 iken, 1986'da % 3.44'e yükselmiştir. Özel kesim sabit sermaye yatırımları gözönüne alındığında TÜSİAD'ın değerlendirmesi şöyledir:

- Konut yatırımları, istihdam, üretim ve diğer yatırımlar üzerinde dolaysız ve inşaat sektöründe üretimin teşviki, istihdam ve yatırımların hızlandırılması şeklinde dolaylı etkilere sahip ise de, konuta giden girdilerin alternatif kullanım alanlarının önemi de gözönüne alınmalıdır. Bu nedenle konut dışı alanlarda yatırımların, konut yatırımlarına oranla daha hızlı artması ve özel kesim yatırımları içinde konutun payının % 30'un altına inmesi memnunluk verici bir gelişme olacaktır.
- Aynı şekilde özel kesim yatırımlarının, kamu yatırımlarından daha hızlı artarak, 1960 ve 1970'lerdeki % 50'lik paya ulaşması arzu edilir bir gelişmedir. Bu

durum, yakın dönemdeki açık finansman yöntemi ile yapılan kamu sektörü harcamalarının sınırlanmasını sağlayabilir.

- Ayrıca, sanayi ve tarımda özel sektör yatırımlarının düşüş göstermesi endişe verici bir durum olarak değerlendirilmelidir.

1986 yılında konsolide bütçede ilk defa yeni bir sınıflama sistemi kullanılmıştır. Yeni sisteme göre iç ve dış borçlar ve ana ödemeler bütçenin gelir ve harcamalarına dahil edilmemiştir. Borç ödemeleri ve kullanımları borç yönetimi çerçevesinde gösterilmiştir. 1986 yılında Konsolide Bütçe açığı % 37.2 artmıştır, ancak açığın GSMH'ya oranı hafif bir düşüş göstermiştir. 1985'de % 13.8'den 1986'da 15.3'e yükselen vergi yükü uygulamaya yeni konan KDV'nin olumlu etkisini göstermektedir. KDV'nin başarısında vergi iadesi uygulaması önemli rol oynamıştır.

Geçen 3 yılda artan dış borçlar Türk ekonomisi için önemli sorun olmuştur. Vergi ve vergi dışı normal gelirler optimum seviyeye kadar arttırılmadığından, bütçe açığı iç borçlanma ile kapatılmaya çalışılmıştır. Açıkları, Merkez Bankası kaynakları ile kapatma politikası 1980 ve bilhassa

1984'den sonra terkedilerek Hazine Bonosu ve Devlet Tahvili yoluyla borçlanma yoluna gidilmiştir. Bu politikalar sonucu para piyasasında faiz oranları yükselmiş, enflasyon hızlanmıştır.

1986 yılında para politikası daha önceki politikaların yeniden düzenlenmesi şeklindedir. Geleneksel olarak, parasal genişleme, özel sektörün kredi taleplerinin düşürülmesi ve kamu kesiminin portföy ve harcamalarında kısıtlama yaparak borçlanma ihtiyacının azaltılması ile kontrol altına alınmaya çalışılmakta idi. Sonuç olarak, para stoku, toplam kredi stokunun bir fonksiyonu haline gelmişti. Para politikasında yeni yaklaşım ticari bankacılık sisteminde, Türk Lirası rezervlerinin Merkez Bankası'nca kontrolünü öngörmektedir. Böylece daha etkin bir faiz politikası ve parasal kontrol için bir mekanizma uygulanabilecektir. Parasal sektörde bu yeni kurumsal düzenlemelerin açık piyasa işlemleri aracılığı ile banka rezervlerinin daha yakından kontrolünü kolaylaştıracağı bir sisteme geçişte önemli olumlu adımlar olduğu görülmektedir.

1986'da Merkez Bankası'nca kurulan bankalararası para piyasası, yılın en önemli

parasal olayı olmuştur. Bu piyasa rezerv fazlası ve ihtiyacı olan bankaları biraraya getirmeyi amaçlamaktadır. Oluşacak arz ve talep tarafından belirlenen faiz oranları Merkez Bankası'na para politikalarının tayininde yardımcı bilgiler verecektir. Ayrıca, bankalararası piyasanın, bankacılık sektöründe toplam rezervlerin optimum dağılımını hızlandıracağı tahmin edilmektedir.

1986 yılında ihracatta görülen gerileme, batı ülkelerinin ihraç ürünlerimize koyduğu miktar kısıtlamaları ile açıklanabilir. Bazı Ortadoğu ülkeleriyle aramızda doğan ödeme güçlükleri ve Çernobil nükleer felaketinin de bazı ihraç ürünlerimiz üzerinde olumsuz etkileri olmuştur. Gelecek yıllarda ihracat artışının tekrar sağlanabilmesi OECD ülkelerinde ekonomik düzelme, haksız korumacılık eğiliminin azaltılması ve ihracat sigortasının ihdas edilmesi gibi önlemlerle mümkün görülmektedir.

1987 yılının ilk 4 ayında rezerv para ve emisyondaki yüksek artış ekonomide parasal genişlemenin kontrolünün ne denli güç olduğunu doğrulamaktadır. 1987 sonuna kadar aynı gelişmenin süreceği ve

enflasyonun yeniden artacağı tahmin edilmektedir.

Sermaye piyasasında işlem hacminin yükselmesi sonucu artan rekabet sistemde yeni mali araçların aranmasına yol açmıştır. Dövizle endeksli gelir ortaklığı senetleri 1987 yılında KİT'lerin aynı tip ilk grup tahvilleri ile birlikte satışa sunulmuştur. Böylece bu yılın ilk 4 aylık döneminde menkul kıymetlerin toplam satış hacmi 1986 yılının aynı dönemine göre % 150 artarak 1414 milyar TL olmuştur.

1987 yılı için TÜSİAD önerileri şöyle özetlenebilir:

İlk olarak, en büyük öncelik diğer OECD ülkelerindekinden yüksek olan enflasyon ile savaşa verilmelidir. Bu, harcamaların kısılması ve genel ve mahalli idarelerin bütçesindeki reel açıkların azaltılması yolu ile gerçekleştirilebilecek daha iyi bir bütçe disiplini ile sağlanabilir. Enflasyonist koşullarda, maliyetine bakılmaksızın iç borçları arttırmak doğru bir politika değildir. Bu, gerçek olmayan faiz oranlarının oluşmasına yol açar ve özel sektör yatırımcıları için paranın maliyetini haksız olarak yükseltir.

İkinci olarak, banka kredileri üzerindeki

sürsarjlar kaldırılmalı ve özel sektörün sermaye piyasasına girişi hızlandırılarak kredi faizleri düşürülmelidir. Hükümet televizyon ve diğer yayın organları aracılığıyla özel yatırımların önemini belirtmeli ve yatırım bankacılığı ile ortak fon kuruluşunu teşvik etmelidir.

Üçüncü olarak, ülkenin az gelişmiş bölgelerinin özel teşvik tedbirlerine ihtiyacı vardır. Bunlar ;

- Subvansiyon verilmiş faiz oranları ile yatırım finansmanı sağlayacak bir bölgesel kalkınma enstitüsü ve kalkınma bankasının kurulması,
- Yatırımın kendi kendini finanse edene kadar gelir ve kurumlar vergisinden muaf tutulması,
- Düşük maliyetle sinai fabrika alanlarının sağlanması,
- Fabrikaları bir bölgeden diğerine taşımanın maliyetini karşılamak üzere karşılıksız ödeme yapılması,
- Fizibilite çalışmaları, işgücünün yetiştirilmesi ve danışmanlık hizmetleri için yapılan harcamaların hükümet tarafından kabul edilmesi,

olarak sıralanabilir.

Dördüncü olarak, bilindiği üzere, TÜSİAD,

AT'na sonradan üye olan diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'nin topluluğa tam üyeliğinin politik ve ekonomik istikrarı da beraberinde getireceğini kabul etmektedir. Entegrasyon işlemi tabii olarak, birçok sektörü etkileyecek şekilde ülkenin üretken yapısının yeniden düzenlenmesini gerektirecektir. Giriş anlaşmasının temel amaçları belirlendikten sonra, entegrasyonun ekonomide bir sarsıntı yaratmaması için gerekli değişiklikleri içeren bir takvimin işleme konması büyük önem taşımaktadır.

Entegrasyon işlemi, geçiş döneminin hızını arttırmak için, kamu ve özel kesimin ekonomik faaliyetlerinin daha iyi koordinasyonunu gerekli kılmaktadır. Bu konuda İsyanya ve Portekiz örneklerinin takip edilmesi ve Avrupa Komisyonu ile görüşmelerde hazırlıklı olabilmek için özel bir ekonomi bakanlığı kurulması uygun olacaktır.

Beşinci olarak; Türkiye'de birçok ekonomik ve sosyal probleme neden olan faktörlerden en önemlisinin yüksek nüfus artışı olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle yaygın bir aile planlaması programının uygulamaya konmasında hiç vakit kay-

betmemek gerekir. Nüfus artışının % 2'nin altına düşmesinin, Türkiye'nin ekonomik gelişmesi kadar, en kısa zamanda Avrupa'ya tam entegrasyonunda da önemli katkısı olacaktır.

TÜSİAD'ın altıncı önerisi; etkin bir milli tasarruf kampanyasının hükümet ve diğer yetkili kurumlarca kararlı bir şekilde uygulamaya konmasıdır. Kemer sıkma ve ülkenin kaynaklarının daha iyi değerlendirilmesi konusunda çok fazla şey söylenmiş ancak talep yeterince kısılamadığı için hızla yükselen enflasyon ile ilgili bir önlem sözkonusu edilememiştir. Araba, ev aletleri ve benzerlerine karşı artan talep, çeşitli kumar oyunlarına harcanan paralar, halkın, yatırım ve tasarrufların uzun vadedeki faydalarının bilincine varmadığını göstermektedir. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nın yeniden düzenlenmesi bu yolda önemli bir adım olmuş, tasarrufların yönlendirilmesinde etkin bir araç yaratılmıştır. Borsa içinde ve dışında çok çeşitli yatırım fırsatları mevcuttur. Halk bu fırsatları kullanmaya teşvik edilmeli ve nüfusun halen büyük bir kısmının kemerlerinin sıkı olduğu, buna karşılık

kalan milyonlarca kişinin hayati önem taşımayan mallara yaptıkları harcamalarını kısabilecekleri ve kaynaklarını kendileri ve Türkiye için daha iyi bir gelecek sağlamak üzere dikkatli bir şekilde kullanabilecekleri kabul edilmelidir.

Son olarak, KİT'lerin özelleştirilmesi için şartlar uygundur ve daha fazla gecikme bu ana kadar kaydedilen gelişmeleri tehlikeye sokacaktır. TÜSİAD hükümete özelleştirmenin daha fazla gecikmeden başlamasını tavsiye etmektedir.

Dış ticaret ve ödemelerde liberalizasyon konusunda alınan köklü önlemlerde sağlanan başarılar takdir ile karşılanmaktadır. TÜSİAD belli bir zaman içinde aynı başarının para ve maliye politikalarında da sağlanacağına kesinlikle inanmaktadır.

Kaynak: The Turkish Economy 1987 adlı TÜSİAD raporunun özet ve sonuç bölümünden alınmıştır.

Avrupa'da Birliğin Sağlanmasında EFTA'nın Rolü

"Avrupa, tam yol kavşağındadır. Şimdi ya Avrupa ekonomilerinin entegrasyonunu tamamlayabiliriz, ya da Avrupa'yı sadece bir serbest ticaret bölgesine dönüştürebiliriz"

Bu görüş iki yıl önce Avrupa Topluluğu Komisyonu Raporu'nda 12 ülkeye sunulmuştur. EFTA (European Free Trade Association - Avrupa Serbest Ticaret Birliği) ülkeleri (Avusturya, Finlandiya, İzlanda, Norveç, İsveç ve İsviçre) 25 yıldır AT üyesi olmaktan kaçınmış ve tarafsızlıklarını korumuşlardır. Bazı araştırmacılar 'AT ülkeleri, evrensel boyutlarda geleceğe yönelik bir ticari blok oluştururlarken, diğer Avrupa ülkelerinin marjinal ekonomiler olarak kalma tehlikesi içinde olduklarını' belirtmektedirler. 'Bununla birlikte 32 milyonluk nüfusa sahip 6 EFTA üyesi, birçok AT ülkesini kıskandıracak biçimde gelişme göstermiştir.

	EFTA	AT
Nüfus	31.7 milyon	321.9 milyon
Üye ülke sayısı	6 "	12
Kişi başına milli gelir	15.800 \$	10.325 \$
Enflasyon oranı	% 3	% 5.5
Ortalama işsizlik oranı	% 2.9	% 11.5
Toplam Bütçe	8 milyon\$	41 milyar \$ *
Herbir sekreteryada çalışan sayısı	70	19.694
Kişi başına örgütsel maliyet	0,25 \$	127.00 \$

* Bütçenin % 60'dan fazlası Ortak Tarım Politikasına ayrılmıştır. Benzer bir ödenek EFTA'da yoktur.

Geçen üç yıl içinde EFTA ve AT ülkeleri arasında ticari, tarihi, coğrafi ve kültürel bağların ve işbirliğinin geliştirilmesine önem verilmiştir. Cenevre ve Brüksel arasındaki yoğun görüşmelere ve tüm iyi niyete rağmen; AT'nun Batı Avrupa'da politik ve ekonomik güç yaratma amacına, EFTA ülkeleri taahhütleri ve örgütlenmeleri açısından yeterli olamamaları sonucu uyum gösterememiştir.

Komisyon çalışmaları şu anda; 1992'de Avrupa'yı bölen teknik, fizik ve mali engellerin kaldırılması amacına giden yolun üçte birinde sayılabilir. EFTA üyelerinin AT üyelerine paralel hareket etmesinin

**Sanayileşme - Demokrasi
Piyasa Ekonomisi İlişkileri**

ÖMER DİNÇKÖK
TÜSİAD
Yönetim Kurulu Başkanı

Demokrasi belli zaman aralıklarıyla (genel seçimlerde) gerçekleşirken, piyasa ekonomisi bireylerin tercihlerini inkıtasız olarak her an uygulamaktadır. Piyasa mekanizmaları mükemmel işlediği ölçüde de başarı geniş ve kapsamlı olmaktadır.

Genel seçimlerde hükümet politikaları seçmenler tarafından parti tercihi bildirilmek suretiyle ekonomik açıdan da değerlendirilmektedir. Bu açıdan demokrasinin araçları olan siyasi kuruluşlar (partiler) ile piyasa ekonomisinin sözcüsü olan ekonomik kuruluşlar (şirketler, dernekler) arasında bariz fonksiyon benzerlikleri vardır.

Siyasi kuruluşlar, kampanyalar ile seçmenleri yönlendirirken, ekonomik kuruluşlar hükümetin ekonomi politikasını değerlendirerek kamuoyunu aydınlatırlar. Bu sayede ekonomik uygulamaların hem daha başarılı olması ve hem de kamuoyunun daha objektif olarak teşekkül etmesi amaçlanır. Demokrasi ve piyasa ekonomisinin başarı kriterleri hürriyet ve istikrar içinde süratli kalkınma ve kalkınmanın nimetlerinin mümkün merteye eşit olarak kitlelere yayılmasıdır. Bu husus sağlana-

mazsa, yani enflasyon önlenemez ve kalkınma sadece belli grupların çıkarlarına hizmet etmeye yönelirse, o ülkede demokrasi ve piyasa ekonomisinin etken olarak işlediği söylenemez. Büyük ekonomik istikrarsızlıklar büyük politik çalkantıları davet eder. Politik kargaşa yatırımcıları ürküttüğü için kalkınma yavaşlar yabancı sermaye gelmez, ve ekonomi zayıf düşmeye başlar. Zayıf ekonomi ise pusuda bekleyen düşman komşuların iştahlarını kabartır.

Prensip itibariyle, gerek demokrasi ve gerekse piyasa ekonomisi bireylerde rasyonel hareket etme kapasitesinin mevcudiyetini varsayar. Rasyonel hareket ise belli ölçüde bilgi ve şeffaflık ortamını gerektirir. Genel seçimler 4-5 yılda yapıldığı için iktidar sadece bir günlük sandık sonuçlarına dayanarak ülkeyi yönetemez, aradaki süre zarfında belli siyasi ve ekonomik göstergeleri de iyi takip etmesi ve değerlendirmesi gerekir.

Bu bakımdan, bir ülkede muhtelif dengeleri sağlamak için dört-beş yılda bir sandığa başvurulması şart olmakla beraber, kendi başına yeterli değildir. Arada geçen

sürede ülkede koşullar değişebilir ve ani çıkan dengesizlikler sonucu bir buhar kazanının patlaması gibi seçim gününden önce bir çok bunalımlar olabilir. Bu koşullarda kamuoyunun nabzının bilimsel yollarla devamlı takibi şarttır. Basın, üniversiteler, bürokrasi, yargı organları ve özellikle ekonomik kuruluşlar bu konuda yararlı bilgiler sağlarlar, hükümet ve kamuoyunu etkilerler. Sadece sandığı izleyip bu organların barometrelerini değerlendirmeyenler başarısızlığın ön koşullarını kendileri yaratmış olurlar.

Bir çok ülkede piyasa ekonomisinin ilk yılları demokrasilerin ilk kuruluş günleri gibi çeşitli ciddi engellerle karşı karşıyadır (İtalya, İspanya, Kore misalleri gibi). Siyasi ve ekonomik iktidara demokratik olmayan veya piyasa dışı yollarla zilyet olanlar bunu bırakmamak için her türlü gayreti sarfederler. Bu yüzden çeşitli sorunlar çıkar ve demokrasi rotasında zigzaglar olur.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye sanayi kalkınmasında tam başarılı olamamış ve bugün Avrupa camiasında geliri en düşük ülke durumunda kalmıştır. Bunun nedeni hiç şüphesiz Türk halkının tembel,

beceriksiz, yeterince ülkesine bağlı olmaması değildir.

Kanımca temel sebep hem demokrasinin, hem de piyasa ekonomisi sisteminin yeterince işlememesidir. Zira bu iki sistem işlemezse bireyler yaratıcı güçlerini ortaya koyamazlar. Demokrasilerde sistemin bekçisi ve beyin takımı önce kamu bürokrasisi, sonra üniversiteler ve özel ekonomik kuruluşlardır. Zira, parlamentolar ve politik kadrolar (partiler) bazı istisnalarla birinci derecede bilimsel araştırma kuruluşları değildirler. Esas araştırmaların yeri kamu ve özel araştırma merkezleridir.

Bu açıdan, bürokrasiyi, üniversiteleri ve özel ekonomik kuruluşları sistemin dışında sayan yönetimlerin iki sandık arasındaki süreyi bilimsel açıdan iyi değerlendirememeleri tehlikesi her zaman vardır.

Şüphesiz, demokrasi ve piyasa sistemini kurallarına göre yürüten ülkeler bu hususları henüz tam kavrayamayan ülkelere nazaran istikrar içinde kalkınırlar, lider duruma geçerler ve dünya koşullarını kendi çıkarlarına göre yönlendirmeye hak kazanırlar.

OECD ülkeleri bu konuda en başarılı ülkelerdir, geç ve acı da olsa ülkemiz demokrasi ve piyasa ekonomisi konusunda 1980'den sonra önemli aşamalar kaydetmiştir. Önemli olan demokrasi ve piyasa ekonomisi kültürü için gerekli ana koşullardan kesinlikle fedakârlık yapmamak ve bunların kalıcı olmasını sağlamaktır.

Geleceğin parlak olması için, görev başta siyasi kadrolara olmak üzere bürokrasi, basın ve özel sektör ekonomik kuruluşlarına düşmektedir.

sağlanması ve gecikmenin, sanayi için tehli-
ke yaratacağı inancı yaygınlaşmaktadır.
EFTA, Brüksel'de fiziksel olarak varolma-
sa da, iki ticari blok arasındaki yüzeysel
ilişkiler ortak bakanlar toplantıları, üstdü-
zey devlet görevlileri ve uzman çalışma
grupları aracılığıyla sıcak tutulmaktadır.
Avusturya'nın Cenevre Büyükelçisi,
'EFTA hiç bir zaman AT'na bir alterna-
tif olarak düşünülerek oluşturulmamıştır'
 demiştir. Gerçekte ise şu anda EFTA baş-
kentlerinde hükümetler AT ile daha yakın
birlik oluşturma ve AT'na muhtemel bir
üyelik konuları üzerinde durmaktadırlar.
EFTA ülkelerini en çok düşündüren nok-
ta ise yeni düzenlemelerde etken olama-
mak ve AT'nun sıkı beş ve yarı yıl prog-
ramına ayak uyduramamaktadır.

EFTA ülkelerinin diğer ülkelerle ve ticari
bloklarla olan ilişkileri, kesinlikle ikili
ilişkiler şeklindedir. EFTA ve AT arasın-
da birbirlerini tanıma konusunda formal
bir anlaşma olmamasına rağmen, iki gru-
ba dahil ülkeler arasında 100'den fazla iki-
li anlaşma mevcuttur. Bir zamanlar EFTA'-
nın gücünü azaltmaya ve rakip ticari blo-
ku bölmeye yardımcı olacağı düşünülen
ikili anlaşmalar, bugün sorun kaynağı ha-
line gelmişlerdir. Ancak bazıları, Komis-

yon'un bu 6 ÷lkeye kayıp gemiler gözü ile baktığını iddia etmektedir. Bir topluluk yetkilisi ise "EFTA'ya ikili, çok taraflı ve bakanlıklar seviyesinde gelişmeleri izleme ve endişelerimize kulak verme şansı vereceğimizi söyledik" demektedir.

EFTA'nın Cenevre'deki temsilcileri, AT kurallarına uyum sağlanmasının tek çıkar yol olduğu ve Komisyon'nun daha fazla çok taraflı görüşme isteğinin yerinde olduğunu kabul etmektedirler. Aksi halde AT'nun koyduğu sürenin gerisinde kalacaklarına ve kendi endüstrilerinin önemli zararlara uğrayacağına inanmaktadırlar. EFTA'nın gelişimi ile AT'nun koyduğu süreler arasında bir fark vardır. Komisyon sözcüsü 100'den fazla direktiften EFTA'nın sadece 2 tanesini uyguladığını belirtmektedir. Bunlardan biri, bir ÷lkeden diğere gidecek mallar ile ilgili bir tek tip form uygulaması (Single Administrative Document-SAD) diğeri ise Avrupa serbest ticaret bölgesinde bir veya birkaç ÷lkeden geçecek mallar için yeni kurallar ve uygulamaları belirleyen birbirine bağılı transit anlaşmasıdır. SAD, EFTA'nın iç piyasa düzenlemesi ile ilgili çalışmalardaki zayıf pazarlık pozisyonunu göstermektedir.

Her ne kadar her iki ticari blok sıkı bir işbirliği istiyorsa da, EFTA'nın direktiflerin hazırlanma aşamasında katılımı informal olmaktan öteye gidememektedir. İşveç temsilcisi, AT'nun, ABD ve Japonya ile ticaret gibi problemlerle alanlar ile ilgilenmekte olduğunu, EFTA'nın gündemin en sonunda yer aldığını belirtmektedir.

AT'dan daha fazla serbest ticaret taraftarı olan EFTA tek bir iç piyasanın tamamlanması halinde bir Avrupa kalesinin tesis edileceğine inanmaktadır. Avrupa ülkeleri daha kısıtlı bir Avrupa yaklaşımı düşünüürken, EFTA'nın yaklaşımı daha global anlaşmalar yönündedir. Örneğin, İtalya ve Fransa, ABD ve Japonya'ya karşı koruma olarak kullanılacak standartlar geliştirme taraftarıdır.

Öte yandan tüketiciyi koruma yasasının son şekli, Komisyonun, İspanya, Portekiz ve Yunanistan ile görüşmeleri sonucu EFTA ülkelerindeki mevcut standartların altında olacaktır. Avusturya temsilcisi EFTA'nın daha aşağı mı yoksa ileri bir düzeye mi gelmesi istendiği sorusunda durmaktadır. İskandinav ve Alp ülkeleri ayrıca işçilerin serbest dolaşımına

tarafıtar değildir. Yüksek gelir düzeyleri ve düşük işsizlik oranları ile bu ülkeler yabancı işçilerin akınına uğrayacaklarından korkmaktadırlar.

Gelecekte ne olacağı ile ilgili çeşitli görüşler mevcuttur. EFTA'nın AT'na katılacağı yolundaki görüşlere karşılık, bir Norveç'li ekonomist İsveç ve Norveç'in EFTA'nın kuvvetli bir ticaret politikası geliştirmemesi neticesinde AT'na katılacağını tahmin etmektedir.

Birçokları Batı Avrupa'da bir birlik kurulması halinde EFTA'nın dahil olmamasını bir eksiklik olarak görmekte ve Avrupa'nın Japonya ve ABD'ye karşı kuvvetli bir rakip olarak çıkabilmesi için EFTA'nın da Topluluğa katılmasının şart olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca, EFTA lkelerinin tek tek çıkarlarını bütün Avrupa'nın çıkarlarının önüne alması konusu önem taşımaktadır. Bundan yalnızca Avrupa değil, EFTA lkeleri de Avrupa entegrasyonunda unutulmuş bir cephe olarak zarar görebilir.

Kaynak: International Management

ABD'nde Sanayiin Korunması (İki Örnek)

Dondurulmuş Portakal Suyu Konsantresi

1930 yılından buyana, tüm dünyada (özellikle Brezilya'daki) üreticileri etkileyen koruma önlemleri alınmıştır.

1930 Smott-Hawley Kanunu dondurulmuş portakal suyu konsantresi ithalatında galon başına 70 sent vergi getirmiştir. Ekim 1948'de Brezilya ile görüşmelerde bu vergi % 50 azaltılmış ve GATT'ın 'En ayrıcalıklı ülkeler' olarak tanımladığı ülkeler için bu miktar daha da düşürülmüştür. 1948'den buyana galon başına 35 sent uygulaması sürdürülmektedir. Karayipler'den ithalat 'Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi' uyarınca vergiden bağışık tutulmuştur. (Gelişmekte olan diğer ülkeler bu bağışıklıktan yararlanamamaktadırlar).

1984 Ticaret ve Gümrük Anlaşması, yabancı ihracatçıların, dondurulmuş portakal suyu konsantresine uygulanan yüksek vergiden kaçmak için, su katarak konsantre olmayan portakal suyu (ki buna ödenen vergi galon başına 20 sent'dir) ih-

racatına yönelmelerini engellemek amacıyla portakal suyu üretimini yeniden düzenlemiştir. Bu yeni revize gümrük tarifesi, 1.5 konsantrasyonunun altına düşen meyve suyundan daha az vergi alınması uygulamasına son vermiş ve bunun dışında kalan meyve sularından alınan vergiyi galon başına 35 sente yükseltmiştir.

Sanayiinin 1978 ve 1983 yıllarında gerilemesinin temel nedeni, 1981 ve 1982 yıllarında Florida'da ardarda iki don olayının yaşanmasıdır. Floridalı üreticilerin üretimlerinin % 85-90'ı dondurulmuş konsantre portakal suyu (= DKPS) imalatında kullanıldığından don olayı tüm üretimi etkilemiştir. Brezilya'nın, DKPS üretiminin daha düşük fiyatlandırılması sonucu (bu hükümetin sübvansiyon politikası ve daha çok Florida'daki don olayının bir sonucudur) DKPS ithalatı (toplam DKPS'nin bir oranı olarak) 1979-80 yıllarında % 8 artmış, Florida'da rekor üretimin yaşandığı 1982-1983 döneminde de % 30 artış göstermiştir.

11 kuruluştan sağlanan bilgilere göre DKPS üretimine ilişkin yatırımlar 1979-1983 dönemlerinde değişik oranlarda artmıştır. Maliyet değeri 79-80 döneminde

% 32, 80-81 döneminde % 28, 1981-82 döneminde % 16 ve 1982-1983 döneminde % 34 artmıştır. Araştırma ve geliştirme özel firmalar, devlet kuruluşları ve büyük çaplı birliklerce gerçekleştirilmektedir. Araştırma-geliştirme masrafları; 17 üretici raporuna göre, 1982'de 3.1 milyon \$'a ulaşmıştır.

Yerfıstığı

Yerfıstığı üretimine 1953 yılından bugüne kadar tüm üreticileri etkileyen bir koruma uygulanmıştır.

Nisan 1934'de temel bir ürün olarak kabul edilen yerfıstığı üretimi, 1933 Tarımsal Düzenleme Yasası'na uygun olarak, kontrol altına alınmıştır. Bu yasa, tarlalarının bir kısmında üretimi durduran üreticiye ek ödeme yapılmasını öngörmektedir. 1936'da çıkarılan Tarımsal Alanları Koruma ve Dağıtma Yasası'na göre üreticilere, toprağı zayıflatan ürünleri ekmekten vazgeçip (fıstık dahil), toprağı zenginleştiren ürünlere yöneldikleri takdirde belli bir ödeme yapılacaktır. 1941'de yasaya yeni bir biçim verilmiş, fıstık paritesine dayanan bir fiyat destekleme ve pazar kotaları sistemi getirilmiştir. 1981 yılında tekrar yasal düzenlemeler yapılmış

ve kota komisyonları düşürülerek toprak tahsis uygulamaları iptal edilmiştir. Herkes fıstık üretebilmekte, ancak kotayı aşan üretim daha düşük destekleme fiyatına ve pazar kontrolüne tabi olmaktadır. 1984 destekleme fiyatı kota içi fıstıklar için ton başına 440 \$ iken, kota dışında bu fiyat 185 \$ 'a düşmüştür. 1984'de Mal Kredi Birliği'nin minimum ihraç fiyatı kota dışı fıstık için ton başına 425 \$ idi. İthalatın fiyat destekleme programına zarar vermesini engellemek amacıyla 1933 Tarımsal Düzenleme Yasası'na dayanılarak (1935 düzenlemesi) katı bir ithalat kota sistemi getirilmiştir. 1953'den beri, yıllık ithalat kotası 1.71 milyon pound düzeyinde kalmıştır, sadece 1954 ve 1981 yıllarında iç üretim yetersizliği nedeniyle 'özel kota konarak' büyük miktarda ithalat yapılmıştır.

1977 ve 1981 fıstık programları kamu maliyetlerini düşürmek ve kotayla desteklenen yurtiçi fıstık arzını taleple aynı düzeye getirmek ve ihracatın artabileceği olasılığını hatırd tutmak amacıyla düzenlenmiştir. Bu programlar, üreticilerin artan piyasa yeniliklerine doğru yönelmelerini de sağlamıştır.

AT'da Kamu İhalelerinin Üyelere Açılması

Avrupa Topluluğu'na üye devletler, açtıkları kamu ihalelerinin yerli firmalar tarafından alınması için dikkatli bir politika izlemeye devam ediyorlar. Oysa Komisyon bu konuda, biri 1971'de diğeri 1976'da olmak üzere iki direktif yayınlamış ve ihalelere diğeri üye ülke firmalarının da katılmasını istemişti.

Komisyonun yaptığı hesaplara göre, bu "Topluluk dışı politikanın Topluluğa maliyeti" 112 milyar ECU'dür. Bu rakam Topluluk bütçesinin üç katından daha fazladır. Buna, toplamı 50 milyar ECU olan ve salt milli düzeyde yapılan ihaleler de eklenmelidir. Komisyona göre devletlerin ihaleleri yalnızca kendi firmaları tarafından alınması için politika izlemeleri, ihalenin daha uygun bir fiyat, daha az harcama ve belki de daha üstün bir teknikle yapılmasını engellemektedir.

Gerçek rekabet toplam iş hacmi 200 milyar ECU olan bu alanda ancak yüzde 2'lik bir oranda gerçekleşmektedir. Komisyona göre bu oran çok düşüktür. Bazı sektörlerdeki ihalelere yabancı firmaların katılması mümkün olmamaktadır. Bunlar özellikle, enerji, içme suyu, taşımacılık ve haberleşme sektörleridir. Oysa iş hacminin en büyük olduğu sektörler bunlardır. Dolayısıyla etkilerinin de büyük olacağı beklenebilir.

"Tek bir Avrupa Pazarı"nın gerçekleştireceği 1992 yılına kadar, devlet ihalelerinin yabancı firmalara da açılması nasıl sağlanabilir?

Komisyondun 1971 ve 1976'da yayınladığı direktiflere karşı üye devletler şöyle bir çözüm bulmuştu. İhalelerin koşullarını öyle tesbit ediyorlardı ki, ihalelere sonuçta ancak yerli firmalar katılabiliyordu. Komisyon bunu gözönüne alarak üç çözüm öneriyor: Birincisi hukuki alanda yeni bir düzenleme yapmak; bir başka deyişle devletlerin ihale koşullarını inceden inceleme tesbit eden politikasının üstesinden gelecek bir direktif yayınlamak. İkincisi ise, ihalelere katılacak tüm Topluluk firmaları

için önceden bilgi edinmeyi sağlayabilecek bir organizasyonu gerçekleştirmek. Buna önceden haber alma ağı da denilebilir. Üçüncü olarak da ihaleler için, koşulların özellikle de teknik koşulların, "Avrupa normları şeklinde" genel olarak hazırlanmasını temin etmek. Bu çözümlerin 1992'den sonra kesinleşeceğini ümit edelim.

Kaynak: Le Figaro

Almanya'da İşçilerimiz ve Sorunlar

Ondokuzuncu yüzyıldan beri Türkiye'nin yakın bir ilişki içinde bulunduğu Almanya'ya ülkemizin kırsal kesimlerinden çalışmaya gidenlerin toprak ve yatırım makineleri olarak çalışma, şehirlerden gelenlerin de sanayi ve hizmet sektöründe kendi işlerini kurma yolunu seçtikleri gözlenmiştir. Şu anda, Federal Almanya'da yaşayan 1.4 milyon Türk vardır.

Türk azınlığın Alman ekonomisi için önemini şu rakamlar daha da vurgulamaktadır. 2169 DM net aylık geliri olan aileler ayda 792 DM tasarruf yapabilmektedirler. Türklerin toplam yıllık gelirleri 15.720 milyon DM'ı bulmakta, ortalama bir aile yılda 9.500 DM tasarruf yapmaktadır, tümünün toplam tasarrufu 5.738 milyon DM'a ulaşmaktadır. Türkler tasarruf-

larını (% 93.4) daha çok Alman Bankalarına yatırmaktadırlar, yüzde 55.5'inin ise bir Türk bankasında da hesabı bulunmaktadır. Son 21 yıllık sürede emeklilik sigortasına yabancılarca ödenen toplam 55.000 milyon DM'm 15.000 milyon DM'lık kısmı Türk işçileri tarafından ödenmiştir. Tüketime her yıl 7.800 milyon DM ayırmaktadırlar.

Kalma süresinin artışına paralel olarak tüketim mallarına olan talep de artmaktadır. Birçoğu kendi işini kurma yolunu seçmekte, arsa veya gayrimenkul yatırımı yapmaktadır. Tüm bunların bir sonucu olarak da; Türkiye - F. Almanya ilişkilerinde temel problem, sosyal, ekonomik ve politik bütünleşme olgusudur. Yazara göre, artık, Almanya'da yaşayan Türklerin sonunda ülkesine dönecek misafir işçiler olarak değil; yerleşmeyi ve iyi koşullarda yaşamayı düşünen göçmenler olarak kabul edilmesi zamanı gelmiştir.

Bununla birlikte, yaygın kaniya göre, yabancılar arasında en çok adaptasyon gücü çeken grup Türklerdir. Bunun kültürel, dinsel ve çok fazla doğumla açıklanan nedenleri olduğu düşünülmektedir.

1961 yılında ilk işçi göçü başladıktan 1966 yılına kadar olan dönemde, Türk işçilerinin geleceklerini güvence altına almak için yaptıkları ev, arsa satın alma ve küçük iş kurma girişimleri genellikle başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

1966 yılını izleyen dönemde bu tip kişisel girişimler yerlerini, yeni bir çözüme; "memleketlisi veya iş arkadaşı ile Anonim Şirketler kurmaya" bırakmıştır. Almanya'daki bu tip şirketler, Türkiye ile özellikle Anadolu sanayi girişimleriyle yakın ilişkiler içine girmiştir. 1972 yılı sonunda sayıları 28'e, ortakları 28.220'ye yükselmiştir. "Türk modeli" olarak tanımlanan bu girişimcilik türü Almanya'da ilk işçi göçü başladığından bu yana atılan en önemli adım olarak nitelendirilmektedir. 1985'te artık 22.000 Türkün kendisine ait küçük veya orta büyüklükte bir işi mevcuttur ve 60.000 yeni iş yaratılmıştır.

Federal Alman Yabancılar Bürosu yetkililerince; "yabancıların entegrasyonu" yabancıların kendi ulusal, kültürel, dinsel niteliklerine hiçbir ayırım yapmadan, say-

gı göstererek, onları Almanya'daki yaşamın ve iş dünyasının uyumlu bir parçası durumuna getirmek olarak tanımlanmaktadır. Almanya'daki Türk işçilerinin entegrasyonu dört açıdan; işe ilişkin, politik, sosyal ve ekonomik düzeylerde ele alınmaktadır.

Türklerin en büyük sorunlarından biri de Almanya'da yetişen ikinci kuşağın iş bulma olanaklarındaki kısıtlılıktır. Almanya'da 6 yıldır yaşayan ve daha uzun süre kalmayı planlayan Türkler doğal olarak siyasal haklarına sahip olmak, bölgesel seçimlerde oy kullanmak istemektedirler. Günümüzde, Alman siyasal partilerine üye olan Türk vatandaşlarının sayısında artış olmuştur.

Türklerin Almanya'ya entegrasyonu, yasal bir korumayı gerekli kılmaktadır. Şu anda mevcut göçmen yasası ve bu konuda kısıtlayıcı devlet politikası, Türklerin Almanya'daki varlıklarından emin olamamaları sonucunu getirmektedir. Sosyal entegrasyonda ilk kuşak ihmal edilmemelidir. İkinci ve üçüncü kuşakların entegrasyonu ancak ilk kuşağa gereken önemin verilmesiyle sağlanabilecektir. Almanca dil eğiti-

mine daha çok önem verilmeli; özellikle kendini hem yabancı, hem kadın olarak ayrımcılığın boy hedefi olarak gören kadınlara yönelik özel eğitim programları düzenlenmelidir.

1986'da yapılan bir araştırmanın sonucuna göre; Almanya'da yaşayan Türk'lerin yüzde 39,4'ü tekrar ülkelerine dönmeyi düşünmemektedirler. Başlangıçta Almanya'ya sadece para kazanmak amacıyla kısa süre için çalışmaya gelen Türk işçileri zaman içinde buraya yerleşmeye karar vermektedirler.

Kaynak: Faruk Şen "Turks in the Federal Republic of Germany."

Gurbetçi İşçilerin Tasarrufları

Yurtdışında bulunan işçilerimizin bankalar ve tasarruf sandıklarında bulunan tasarruflarının büyük boyutlara ulaştığı görülmektedir. Her ne kadar bunun miktarının kesin bir şekilde belirlenmesine olanak yoksa da özellikle F. Alman banka ve tasarruf sandıklarında tuttukları tasarruflarının hacmi ve bu tasarruflarını yurt dışında tutma eğilimlerinin nedenleri, bu tasarrufların sadece ferdi mi, yoksa hanehalkı tasarrufları mı, yurda transferleri varmı, varsa nedenleri; ayrıca işçilerin ülkemiz ekonomi politikalarından beklentilerinin tesbiti gibi önemli noktaları saptama amacına yönelik bir araştırma T.C. Merkez Bankası'nca yaptırılmış ve sonuçları iki ciltlik bir yayında toplanmıştır.

Bu çalışma 10 Ekim-8 Kasım 1986 tarihleri arasında F. Almanya çapında 3000 kişilik bir örneği kapsamına alan bir anket uygulamasıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca kesin dönüş yapmış işçilerin durumunu değerlendirmeye yönelik ikinci bir saha çalışması yapılması uygun görülmüştür.

T.C. Merkez Bankası tarafından yaptırılan birinci çalışmanın sonuçlarına bu yazıda kısaca değinilecektir.

Yurt dışındaki işçilerin çoğunluğu kentsel kesimden (% 44.4) gitmiş ve belirli vasıfları olan kişilerdir. Ancak bunun yanı sıra yapılan incelemeler kazanç-yaş, kazanç-çalışma süresi arasında hiçbir ilişki olmadığını ortaya koymuştur.

Ortalama aylık tasarruf kırsal kesimlerden gidenlerde daha yüksektir. Tasarrufların kullanıldığı yerler, ortalama aylık gelir, çalışılan süre, geliş nedeni ve kent-kırsal ayırımına göre değişiklik göstermektedir. Kentsel kesimden giden ve eğitim düzeyi yüksek olanların Alman Banka ve Tasarruf sandıklarına ve Borsa yatırımlarına ilgileri görece olarak daha yüksektir.

10 yılı aşkın süreden beri Almanya'da çalışan işçilerin hemen hepsi Türkiye'de gayrimenkul almışlardır. Türk bankalarında tasarruf hesabı açtırma eğilimi eski işçilerde daha yüksektir. Türk bankalarını havalelerini göndermede daha ucuz olduğu için tercih etmektedirler.

Yurt dışındaki işçiler dışındaki grubun yani serbest meslek sahiplerinin tasarruf eğilimleri görece olarak ilk gruba nazaran düşüktür. Tasarruf eğilimlerinin gelirle orantılı olduğu gibi yurt dışında bulunma süresiyle doğru orantılı olduğu görülmektedir.

F. Almanya'da çalıştıkları süre içinde işçilerin % 43.8'i Alman bankaları ve tasarruf sandıklarında hesap açtırmıştır. TC Merkez Bankası nezdinde Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesabı olanlar % 38.9 nisbetindedir. Çalışanların % 85.2'si ev ve arsa gibi gayri menkul edinmiş olup, bunların % 3.4'u evleri olmadığı için gayrimenkul edindiklerini, % 20.6'sı ise sırf spekulatif amaçlarla hareket ettiklerini söylemişlerdir.

Kesin dönüş yapacak olanların % 49.1'i dönerken ev eşyası, % 18.2'si otomobil,